



Een en ander over 't Xlle internationale congres van dierenbescherming te Buda-Pest

<https://hdl.handle.net/1874/234953>

mm 11528

Br. 1896, IX. 3.

Grosheims, J.







EEN EN ANDER OVER 'T XIIe INTERNATIONALE CONGRES VAN DIERENBESCHERMING TE BUDA-PEST.

Het Congres van 18, 19, 20 en 21 Juli behoort alweer tot het verleden en heel wat opvolgers heeft het reeds gehad in de mooie, groote zaal der Festhalle op de Millenniumtentoonstelling, alle min of meer interessant voor vakkundigen of liefhebbers.

Dat het Congres door 't nemen van een gewichtig besluit een eigenaardige plaats in de geschiedenis der dierenbescherming en dus der humaniteit verdient, werd in Androcles, Augustus, reeds vluchtig besproken. Hoe men ook over 't besluit en zijn strekking oordeelt, 't staat vast, dat er op dit Congres in waarheid gewerkt is en daarom, voor ik mijn aangename taak als verslaggeefster begin, een hartelijk saluut! aan de flinke mannen en vrouwen die 't XIIe Internationale Congres zoo breed op touw gezet en zoo dapper afgewerkt hebben. En een hartelijk dank! aan de gastvrije onvermoeide Hongaren, die met echt Oostersche gulheid en vriendschap hun gasten verwelkomd en gevierd hebben.

Wat hebben wij (mijn reisgenooten en ik, die met Jhr. Mr. R. A. Klerck de gedelegeerden van Holland waren), dikwijls gewenscht, dat ons landje wat grooter was of meer in Europa's centrum lag, om tot al die vriendelijke medestrijders te kunnen zeggen: weest een andermaal Nederlands gasten en laten we u mogen toonen, dat ook 't Noorden zijn vrienden waardig weet te ontvangen....

Maar daargelaten, dat onze volmacht zulke stoute sprongen niet toeliet, wie zou ook de concurrentie aandurven met de uitverkoren plaats van 't volgende Congres, met Parijs?

En de Parijsenaars hebben zich waarlijk toch niet te veel moeite gegeven, om die eer te verdienen, want Frankrijk was ontegenzeggelijk 't slechtst vertegenwoordigd op dit drukbezochteste der 12 Congressen, met zijn 238 deelnemers, waaronder 138 vertegenwoordigers van 121 vereenigingen.

Er was geloof ik maar één Franschman aanwezig.

Dat eischt revanche; «daarom in 1900 in grooten getale op naar Parijs» zei mij een duitsch-sprekende Hongaar en ik dacht, dat de wereld

wat mooier zou zijn, als alle «revanches» voortaan op deze wijs geschieden. «Dus ondanks hun wegblijven?» zei ik en mijn Hongaars trouwhartig: «Eben desshalb.»

Sceptische menschen zullen meenen, dat de Hongaar zoo'n edelmoedigheid in den vorm van een uitstapje naar Parijs niet onaardig vond. Maar die weten niet, dat rechtgeaarde Magyaren maar éene stad kennen en dat is — Buda Pest.

Spreek hun van Weenen en zij vertellen u met een gebaar vol geringschatting, dat Wien «niets is; ze hebben daar niet eens de Donau in de stad, alleen maar een kanaal!» Waar is 't dat de Kaiserstadt in dit opzicht een slecht figuur maakt tegenover haar naijverige zuster.

De ligging van Buda Pest is al zoo dikwijls geroemd en bezongen dat er niets nieuws van te zeggen valt. Ons overweldigde 't effect ondanks alle aankondigingen van vriendelijke medereizigers en ondanks de schilderachtige Donauvaart van Presburg af. 't Is of allen op 't dek de fascinatie meevoelden; al een uur vóór de aankomst verdrongen men zich om het eerste kijkje te hebben op de tweelingstad, die langzaam oprijst uit den lichtgouden nevel, die na een zwoelen dag zonder zon over de rivier hangt. De Margreten-Insel lieflijk rustend in de krachtige armen van de Donau, aan de matgroene watervlakte ter linkerzijde Pest, breed uitgebouwd met het statige nieuwe Parlementsgebouw op den voorgrond, rechts Ofen, met zijn wondermooie Matthiaskerk, hangend tegen de bergen, de twee verbonden door drie statige bruggen, meesterstukken van waterbouwkunst, — dit alles gehuld in de avondschemering of feëriek bestraald, als de duizenden lichtjes ontstoken zijn, wordt men nooit moe te zien en te bewonderen. Wat het inwendige aangaat, wacht ons te Pest wel eenige ontgoocheling; het karakteristieke, nationale, schilderachtige dat wij er zoeken, ontbreekt zoo goed als geheel, ten minste voor den oppervlakkigen bezoeker, of 't moest bestaan in de naambordjes, opschriften enz., die overal uitsluitend in 't Hongaarsch geschreven zijn en in een eigenaardigen geur van rozenolie en een zeker soort hout, die uit bijna alle openstaande huizen u tegemoet komt. Maar verder, geen honte kleederdracht (dan op de tentoonstelling, waar veel boeren komen, die er schilderachtig uitzien), geen eigenaardige bouwtrant, geen verrassende oude hoekjes, maar elegante dames en heeren met

Engelsche complets en Fransche ballonmouwen (helaas ook onzinnig groote hoeden met vogels en wieken bezaaid) groote moderne stijllooze huizen of eigenlijk kazernes (op de boulevards heeten ze paleizen), de meesten gelijk en gelijkvormig in dood-rechte lijnen neêrgezet. Wel is er een zekere grootschheid ook in die lange en breede boulevards en straten met hun houten plaveisel, hun uitstekende middelen van verkeer, hun bedrijvigheid en nuchtere pracht, — we voelen er de rusteloze energie en 't streven van een zich verjongend volk —, maar aan mooie of oude gebouwen hebben Turksch geweld en modern vandalisme niets overgelaten. Ofen heeft behalve zijn schoone kerk, nog een curieus overblijfsel, een oude moskee, zorgvuldig met muren omringd. In een achterstraat van Pest ontdekten wij met vreugde sporen van een eigenaardigen, waarschijnlijk Turkschen bouwtrant; een aantal vrij hooge huizen in een halven cirkel om een soort cour gebouwd, met een gemeenschappelijk houten balkon en van de straat afgesloten door een vervallen poort. Op de tweede verdieping van zoo'n cour vonden we zelfs ons vegetarisch restaurant, want ook de goede stad Buda-Pest telt eenige niet-vleescheters onder haar bevolking, ofschoon de sympathie voor 't vegetarisme hier geringer is dan in Duitschland, waar wij meer dan één druk bezochte inrichting van dien aard aantroffen. Bij het bezoeken van die vegetarische restaurants moest ik nog al eens denken aan eene beschrijving, die ik er van gelezen had ('k meen door *Geertruida Carelsen*) en waarbij de gasten afgeschilderd werden als bleeke, zwijgende personen, die met afgepaste, langzame bewegingen aandachtig hun schrale spijzen naar binnen werken. Tot geruststelling van vegetariërs «in spe» kan ik verzekeren, dat wij deze soort van «steinerne» gasten niet hebben aangetroffen, dat zij er niet slechter of beter uitzagen dan andere menschenkinderen, dat er druk gerede-neerd en gediscussieerd werd en wij op éene uitzondering na (*) niets dan aangename herinneringen meegenomen hebben aan de bezoekers, zoowel als aan de producten der vegetarische restaurants.

Den 17den Juli 's morgens gingen wij onze opwachting maken bij prof. *Julius Szalkay*, den zeer populairen secretaris van de Buda Pester vereeniging tot bescherming van dieren. Na veel omzwervingen bereiken wij het huis in de Kalap-Utca (Hoedenstraat) en vinden

(*) Frankfort, waar 't eten goed, maar 't vaatwerk, enz. onzindelijk was.

in het bureau, behalve prof. Szalkay zelf, verscheidene bestuursleden druk aan 't werk, bijgestaan door drie van professors leerlingen, die vrijwillig het schrijfwerk op zich namen. De begroeting is allerhartelijkst; men kan zich niets vriendelikers en bedrijvigters voorstellen dan den kleinen, blozenden professor die overal tegelijk is, niets of niemand vergeet en met dezelfde belangstelling het «Vergnügungsprogramm» regelt, als hij de gewichtigste congreskwestie behandelt. «Wat, wij zijn aangekomen? en hebben hem, *Szalkay Gyula*, niet aan de landingsplaats zien staan met een groot bord, waarop Congres voor Dierenbescherming?» «Helaas, neen, we hebben hem niet ontdekt, zeker door een langdurig conflict over onzen koffer, die zoek was.» «En zijn de door hem bestelde kamers naar genoegen?» enz., enz. Onderwijl leveren we onze geloofsbrieven in en maken kennis met het gezelschap, dat in vriendelijkheid met den professor wedijvert en ons allerlei inlichtingen geeft. Na veel plichtplegingen en hartelijke diensaanbiedingen nemen we afscheid, om elkaar den volgende avond terug te vinden in de Congreszaal, Festhalle, Tentoonstelling, waar om 7 uur het XII Internationale plechtig zal geopend worden.

Den 18den zijn we dan ook op tijd present, evenals ongeveer $\frac{3}{4}$ van de leden, een deel komt eerst 's Zondags. 't Is drukkend heet in de zaal, waar groote bedrijvigheid heerscht door 't in en uitloopen der gasten en 't zoeken naar plaatsen. Eindelijk is ieder gezeten en wordt bij acclamatie het door 't voorloopig comité voorgeslagen bestuur verkozen. Aan de groene tafel nemen naast den president, den staatsraad *Karl Veredy* plaats, de heeren dr. *Peabody* (Amerika), dr. *Ohlsen* (Rome), *John Colam* (Engeland), *Feodor van Pokhwaliwsky* (Rusland), en *Probst Dr. Karl Landsteiner* (Oostenrijk), terwijl 't Secretariaat wordt waargenomen door de heeren *Keller-Jüggi* (Zürich), *B. Bornmann* (Berlijn), *Rudolf Bergner* (Graz) en onzen landgenoot *Jhr. Mr. R. A. Klerck*.

De president verwelkomt de gasten in 't Hongaarsch en Duitsch; zijn officieele begroeting wordt daarop in 't Fransch en Engelsch herhaald door 2 Hongaarsche heeren. Daarop volgt de algemeene voorstelling; ieder, wiens naam wordt voorgelezen staat op en presenteert zichzelf, met vermelding van de volmacht der vereenigingen, die hij vertegenwoordigt. Er is iets in deze soort van kennismaking, dat alle stijfheid wegneemt; bij elken naam weergalmen de hartelijkste *Éljens* (vivat) door de

zaal, alsof men een ouden bekende begroet, wat dan ook voor enkelen 't geval is; zoo wil 't gejuich b. v. haast geen einde nemen, als de wakkere Landsteiner, het type van een eenvoudigen, waardigen geestelijke, opstaat. Hij is 't, die 2 jaren geleden in Bern al zoo flink tegen de vivisectie gesproken heeft en zoo de aanleiding gaf tot het invoeren van dat onderwerp op 't programma, waarvan 't, vreemd genoeg, door weifelaars vroeger geweerd was!

Nog wordt een telegram voorgelezen van den Minister van Landbouw Daranyi, die het betreurt, dat hijzelf 't congres niet kan bijwonen, en de ceremonie is afgelopen. Maar wie meent, nu rustig uiteen te gaan tot den volgenden dag, kent zijn gastvrienden niet; geen denken aan scheiden, de kennismaking wordt voortgezet op de ongedwongenste manier, kaartjes worden gewisseld, afspraken gemaakt voor een gezellig souper, Brüder- en Schwesternschaft gesloten. Wij Hollanders, die niet zoo licht uit ons huisje kruipen, vinden dit in 't begin wel grappig, maar langzamerhand wennen we er aan en al spoedig zitten we met een groot gezelschap aan tafel te luisteren naar de wonderlijk zwaarmoedige Zigeuner-muziek of wandelen rond om de «fontaine lumineuse» en andere heerlijkheden der tentoonstelling bij avond, te bewonderen. Maar 't wordt laat, heel laat en eindelijk, nadat men nog een toer door de stad heeft gemaakt, om ons de «beste kapel» van Pest te laten hooren, gaat het gezelschap uiteen, met een hartelijk: tot ziens! tot morgen!

De Zondagmorgen is tot ongeveer 11 uur gewijd aan de officieele toespraken. In de openingsrede wijst de president er op, dat regeering, gemeentebestuur en tentoonstellingsdirectie vertegenwoordigers hebben gezonden; onmiddellijk daarna staat de staatssecretaris *Bedö*, die den minister representeert, op, om in naam der regeering het congres te begroeten; «de zaak der dierenbescherming gaat haar steeds zeer ter harte, zoowel om den moreelen invloed, die van haar uitgaat, als om haar beteekenis voor de volkshuishoudkunde. Allen die deze zaak voorstaan, kunnen op den steun der regeering rekenen. (Applaus.)

Iets dergelijks, maar uitvoeriger zegt de vertegenwoordiger van den minister van binnenlandsche zaken, Dr. *Alexander Sölley*, die o. a. verzekert, dat de regeering in de dierenbescherming niet alleen een weldadige verzachting der zeden ziet, maar ook een waarborg

voor openbare gezondheid en veiligheid. Hij spreekt den wensch uit, dat het congres schoone resultaten zal weten te leveren. (Applaus.)

De vice-burgemeester *Karl Gërloczy* betuigt daarna zijn groote sympathie met het streven der dierenbescherming en dankt de aanwezigen, voor 't besluit om Buda-Pest als zetel voor hun besprekingen te kiezen. Ook deze toespraak wordt met bravo's begroet, evenals de nu volgende van den tentoonstellingsdirecteur Dr. *Jozef Schmidt* die 't het schoonste doel der tentoonstelling noemt, dat zij tot plaats voor bijeenkomsten als deze gekozen wordt. Hij begroet 't congres uit naam van de directie en 't Ministerie van Handel.

Als de rij der officieele redevoeringen gesloten is, deelt de algemeene secretaris, dr. *Julius Szalkay*, onder stormachtigen bijval mee, dat het pas begonnen congres het best bezochte is; het X^{de} te Dresden telde 78 vereenigingen, het XI^{de} te Bern 93, dit 121 vereenigingen.

Niet alleen Europa, maar ook Amerika was nimmer zoo sterk vertegenwoordigd.

De rij der voordrachten werd nu geopend met het referaat van den Rijksveearts *A. Sondermann* te München «Over de verplichting van den Staat om officieel als dierenbeschermers op te treden.» Wegens afwezigheid van den referent moest dit stuk worden voorgelezen door den Secretaris.

John Colam (Londen) spreekt in 't Engelsch over «'t Belang van een flinke wetgeving en hare handhaving.» Hij dringt er op aan, dat men toch vooral daarheen zal werken, om degelijke wetten te verkrijgen, maar bovenal ook zulke, die strenge handhaving en goede controle toelaten; ontbreken deze twee, dan is de wet nutteloos. Als eindbesluit wenscht de redenaar door 't congres de wenschelijkheid te doen uitspreken dat «de regeering wreedheid jegens dieren onder de rubriek misdaden opneemt en een geregelde reeks strafbepalingen hieromtrent in hare wetten opneemt.» Dit voorstel wordt aangenomen. Op 't maken van nieuwe en 't versterken van bestaande strafbepalingen dringen ook de beide sprekers aan, die na *Colam's* rede het woord gevraagd hebben, dr. *K. Landsteiner* en Prof. *Paul Förster*, afgevaardigde van den Rijksdag te Berlijn. Overigens geeft dit referaat geen aanleiding tot buitengewone opmerkingen of debat.

De nu volgende lange redevoering van Dr. *Ohlson*, den bekenden vogelbeschermers uit Rome, behandelt voornamelijk het moorden op

groote schaal van nuttige vogels in 't Noorden van Afrika. Ongehoofelijk groote cijfers deelt deze redenaar mee, die ten slotte sterk aandringt op internationale overeenkomsten ter bescherming van vervolgde vogelsoorten. Zeer natuurlijk sluit zich bij deze voordracht aan het referaat, of beter gezegd, de causerie van mej. *Agnes Engel* uit Wiesbaden over «het vermoorden van vogels ten dienste der mode.» Spreekster, die presidente is van een bond tegen deze gruwelmode, meent dat de vogelmoord niet voldoende te bestrijden is door een beroep op 't beter gevoel der vrouwen. «Met de kinderen moet begonnen worden» zegt frl. *Engel*, die daarop met warmte het oprichten van kinderbonden aanbeveelt, waarmede zij reeds voor eenigen tijd zelf begonnen is. Ten eerste hoopt zij, dat het congres een voorstel, om door het oprichten van kinderbonden de belangen der kinderen en der dieren tegelijk te bevorderen, zal aannemen.

Dit voorstel geeft aanleiding tot een ernstig en zeer geanimeerd debat, waaraan door verschillende sprekers wordt deelgenomen. Dr. *Karl Schenk* uit Frankfort meent op paedagogische gronden zich tegen alle kindervereenigingen te moeten verklaren; «kinderen moeten kinderen blijven» roept de redenaar, die als zijn stellige meening te kennen geeft, dat het deelnemen aan een kinderbond het kinderlijke aan de jeugd zal ontnemen. Ook Dr. *Ohlsen* is tegen inwerking op de kinderen, want «dit is de taak der ouders en der school; men moet die taak niet aan de bevoegden ontnemen».

Op dit laatste argument wordt door mej. *S. Groshans* (Scheveningen) geantwoord, die vooraf eenige mededeelingen doet omtrent den Nederlandschen Kinderbond. Na doel en werking uiteen gezet te hebben van dezen bond, die de jeugd leeren wil *al* wat leeft, dus ook het dier, lief te hebben en te eerbiedigen, merkt zij op, dat alle voorstanders van kinderbonden zeker niets liever zouden wenschen, dan van hun taak ontheven te worden door de overtuiging, dat die bij de ouders in de beste handen is. Zoolang echter nog in dit opzicht zoo veel te wenschen overblijft, blijft het wenschelijk invloed op de kinderen te krijgen door palliatieven, zooals vereenigingen altijd zijn. Eveneens vóór 't oprichten van kindervereenigingen spreken *Graf Butler* (Wiesbaden) en de heer *Küflein* (Karlsruhe), *Dünkel* (Leipzig), professor *Paul Förster*.

Predikant *Kapff* uit Stuttgart verklaart zich tegen kinderbonden; hij

meent, dat het kind uitsluitend blijven moet onder de hoede van ouders, school en kerk.

De laatste uiting geeft de referente, mejuffrouw *Engel*, aanleiding haar grieven tegen de geestelijkheid uit te spreken, die zich, voor zoover hare ervaring reikt, ongeveer nooit voor dierenbescherming interesseert (Geraas en bijval in de zaal).

De president protesteert tegen deze beschuldiging, die z. i. overdreven is, ten minste waar 't Hongarije geldt. Hij dankt de spreekster en verklaart, dat het besproken onderwerp nog niet rijp is tot het nemen van een congres-besluit. Hoe teleurstellend dit resultaat misschien voor vrienden van kinderbonden is, ik meen, dat het volkomen beantwoordt aan het werkelijk belang der zaak. Immers, het debat waarbij iederen spreker slechts 10 minuten werd toegestaan, was te gehaast, het onderwerp voor de meerderheid te nieuw, dan dat een besluit eenige werkelijke waarde zou gehad hebben. Het onderwerp blijft nu aan de orde en zal, hopen wij later tot grooter klaarheid komen.

Volgt nog een voordracht in 't Hongaarsch over «De pers en de dierenbescherming» waarvan wij door vriendelijke vertolking veel goeds opvangen, maar die door 't gevoederd uur en de na een hevig debat intredende reactie slechts door een deel der aanwezigen gehoord wordt en tot geenerlei bespreking aanleiding geeft. Kwartier over 2 is de eerste zitting geëindigd en verspreiden zich de leden van 't congres, om na de lunch in groepen of onder geleide van een lid van 't tentoonstellings-comité de zeer interessante historische afdeeling der expositie te bezoeken. Ook de dierenbescherming heeft hare afdeeling, klein maar de moeite waard, modellen van hoefijzers, muilkorven, veewagens, slachtmaskers, miniatuur-stallen, alles, zooals op de geheele tentoonstelling, helaas alleen voorzien van Hongaarsche toelichtingen en opschriften.

Uitgezonderd deze kleine afdwaling van een sterk uitgesproken patriotisme leek 't weinige, dat we van de tentoonstelling konden zien, ons buitengewoon belangrijk en uitstekend geacheveerd.

Maar terug naar 't congres, dat Maandag, 20 Juli te 9 uur zijn werk hervat. Na voorlezing van verschillende telegrammen en van 't verslag der werkzaamheden van gisteren wordt het woord gegeven aan mevrouw *Széchy*, presidente van de Klausenburgsche vereeniging tot bescherming van dieren; de referente leest hare in sierlijk Fransch gestelde rede, zittende op de tribune, welk voorbeeld later door ver-

scheidene sprekers gevolgd wordt. Het onderwerp «Over de dieren in gevangenschap» is met grooten smaak en helderheid behandeld; behalve op het stuitende, dat voor elk beschaafd mensch in het kerkeren van dieren ligt, wijst mevrouw *Széchy* ook op de ontzaglijke nadeelen, die voor den landbouw voortvloeien uit het vangen der vogels, het onverstandig jagen en verzamelen, terwijl zij het betreurt, dat in onze maatschappij dierentuinen nog als iets nuttigs beschouwd worden.

Daarna spreekt Dr. *Béla Plosz*, leeraar aan de veeartsenijschool te Pest over de «kwellingen, die de paarden in onze groote steden te verduren hebben»; staart afsnijden, slecht beslag, verkeerd aanspannen, enz. zij alle zijn 't gevolg van onbekendheid met de eischen eener goede behandeling. Dit alles kan slechts verbeteren als de behandeling van paarden een vak wordt. Leercursussen voor koetsiers zijn hoog noodig. Ook zou het de paarden ten goede komen als hun vleesch meer algemeen gebruikt werd.

De heer *Jochs* (Budapest) wil niets van die cursussen hooren. Het publiek moet zich met de koetsiers bemoeien en hen opmerkzaam maken op hun verkeerde behandeling.

De predikant *Kapff* (Stuttgart) daarentegen, meent dat men iemand geen paarden mag toevertrouwen als hij geen bewijs van een deskundige overleggen kan dat hij op de hoogte is.

Dr. *Förster* (Berlijn) is dit met hem eens.

De heer *Barylski* deelt mee, dat in Warschau deze bepaling reeds bestaat en schitterend werkt. Daarop stelt de heer *Szielenics* (Pest) voor, onmiddellijk een commissie te benoemen voor het oprichten van een cursus, welk idee door den heer *Pokhwalinsky* (Rusland) gesteund wordt.

De president verklaart dat reeds met den minister van landbouw over 't bovenstaande gecorrespondeerd wordt en dat een cursus zal worden opgericht te Buda-Pest. Daarop wordt een kwartier rust gehouden, ter voorbereiding van de naderende campagne; de aanwezigen blijven in de zaal, waar een bijna plechtige stemming heerscht, ieder voelt, dat het gewichtigste, kritiekste deel der zitting nadert. Hier en daar onderhoudt men zich halffluid over de kansen op een mogelijk gunstig resultaat voor hen die de vivisectie bestrijden, over de houding van sommige vereenigingen, die geen afgevaardigden zonden, om gelegenheid te hebben, neutraal te blijven, over de ver-

houdingen van tegenstanders tot voorstanders. Maar de pauze is om en onder doodelijke stilte neemt de eerste referent Förster (Berlijnsche rijksdagafgevaardigde) het woord. Een forsche persoonlijkheid, een echte Vikings figuur, deze spreker met zijn reuzengestalte, helder blauwe oogen en blonden baard. Iets van den strijd lust der oude Germanen straalt nog door in zijne rede waar hij de verdedigers der vivisectie, de quasi dierenbeschermers, die dit punt niet aandurven, den oorlog verklaart.

Eene geestelijke epidemie noemt hij den alles beheerschenden geest van experimenteeren, die onze wetenschappelijke mannen leidt. Wat helpt daar vermanen en een beroep doen op 't gevoel der vivisectoren? Wat zou beperking of controle kunnen uitwerken? Holle klanken zijn het, dat geeft de tegenstander zelf toe. Neen, een eerlijke strijd, maar dan «auf's Messer!» Geen gelegenheid voorbij laten gaan, om aan 't publiek te laten zien, wát er gebeurt in de laboratoria; bewijzen zijn er genoeg, de leerboeken der physiologie wemelen er van. En daartegen in de weegschaal gelegd de resultaten, of liever het gebrek aan resultaten, het omslachtige, onvoldoende en halfslachtige der meeste geneesmethoden. Want zouden wij al niet onze gezondheid willen koopen ten koste van al dit lijden, hoeveel te meer zullen wij er ons tegen verzetten, nu de uitkomst van al die martelingen zoo gebrekkig is? Spreker wil geen propaganda hier maken, hij zegt slechts: de natuurheilkunde is zeker niet ondoelmatiger dan onze gewone geneeskunst. Met de vivisectie is men echter altijd op den verkeerden weg, niet 't gevoel alleen, ook 't verstand verzet er zich tegen. Trouwens, wij kennen ze immers, de groote mannen der wetenschap, die zelve haar vonnis geveld hebben; zijn dat dan prullen of leugenaars? Laat niemand onpartijdig blijven in deze moreele en tevens hygienische kwestie. Men denke, onderzoekte en verschuile zich niet achter anderen.» De redenaar, die met groote belangstelling is aangehoord en uitbundig wordt toegejuicht. eindigt met het volgende voorstel aan het oordeel van 't congres te onderwerpen: «De vivisectie behoort verboden en binnen 't bereik eener strafwet gebracht te worden.»

Viel in de rede van prof. Förster vooral het licht op het nuttelooze der vivisectie, door hem met tal van aanhalingen en voorbeelden gestaafd, bij den tweeden referent treedt vooral het beleedigd mensche-

lijk gevoel op den voorgrond. Een geheel andere verschijning, deze vrijheer v. Warnus, afgevaardigde van Linz, met zijn jeugdig fijn besneden gezicht, nerveuse levendigheid en hoogst eenvoudige, doch meeslepende voordracht. «Waarom de vivisectie nog geduld wordt?» vraagt hij. «Omdat zij niet bekend is. Wie, die eenig rechtsgevoel bezit, zou haar steunen, tenzij hij valsch of gebrekkig ingelicht is? Niet alleen tegen godsdienst en moraal, maar tegen 't welzijn der gemeenschap zondigt zij. 500 Engelsche doktoren hebben haar ruiterlijk in den ban gedaan en deze moedige daad zal navolging vinden. Er zal een tijd komen, dat men zich niet toevertrouwt aan den arts, die zijn kennis verkreeg door wat met een mooien naam vivisectie heet, maar feitelijk dierenmishandeling is. En ook 't eigenbelang der menschen zal meehelpen, als zij gaan inzien, dat waar proeven op dieren onvoldoende blijken (wat reeds 't geval is), de weetlust naar menschelijk proefmateriaal zal vragen. 't Allerminst mogen *wij*, dierenbeschermers, aarzelen, om dit kwaad te veroordeelen en het den naam te geven die het verdient; de ergste aller dierenmishandelingen?»

Deze voordracht die herhaaldelijk door stormachtige bravo's werd afgebroken, duurde bijna een uur en werd gevolgd door een levendig soms opgewonden debat, waarvoor bijna 30 sprekers, zoowel voor- als tegenstanders werden ingeschreven, op voorwaarde, dat ieder zich zoo mogelijk tot 10 minuten zal beperken.

De eerste spreker is *Rudolf Bergner* uit Graz, schrijver van tal van flinke brochures over de dierenkwestie. «Hij wil radikaal te werk gaan; reeds te lang heerscht in de vereenigingen tot b. v. d. een valsche opvatting van dierenbescherming. Hij kent en noemt er eenige, waar *vivisectoren* in het *bestuur* zitting nemen. Deze komedie moet eindigen. Men verklare zich vóór de vivisectie, maar legge dan zijn lidmaatschap neer. Er zal een kloof, eene breuk ontstaan, maar dat is beter dan halfheid. Liever met eene minderheid strijden, dan met twijfelende vrienden. Over *beperking* mag een dierenbeschermers niet denken; over 't *nuttigheidsargument* evenmin, immers dat kan men bij *elk kwaad* aanvoeren.

Wij moeten schiften — daarna verder strijden. Wij zullen 't winnen als wij niet vertwijfelen, denkt er aan, dat in 't kanton Zürich 19000 menschen tegen de vivisectie gestemd hebben.»

De indruk dezer korte, maar treffende rede is groot.

Groote onrust heerscht in de zaal, als Dr. *Schenk* (Frankfort) het woord neemt. Hij verdedigt de vivisectie en noemt haar een noodzakelijk kwaad. (Uitroepen: er is geen noodzakelijk kwaad!) Hij vindt haar verontschuldiging in de bedoelingen harer uitvoerders.

Daarna spreekt prof. *Böhringer* (Bazel), eveneens ten gunste der vivisectie. Hij is voor beperking en strenge controle, want hij moet erkennen, dat er groote misbruiken bestaan. Het is de taak der verenigingen tegen het misbruik te strijden.

Nu staat *Peabody* (Boston) op, de onvermoeide bezoeker van talloze laboratoria; hij is voor deze vraag uit Amerika overgekomen. 500 van de 2000 doctoren, die in zijn vaderland zich hebben uitgesproken, zijn tegen de vivisectie en de beweging breidt zich dagelijks uit.

Dit laatste wordt ook voor Engeland bevestigd door Mrs. *Mallett* (London) die in 't Duitsch een korte, maar krachtige rede houdt; volgens hare cijfers is in Engeland nog maar een klein deel der doctoren dat zich met de vivisectie als studie bezig houdt; maar als aaneengesloten faculteit willen zij 't principe niet opgeven.

De zitting wordt nu eenigen tijd opgeheven, ten einde de aanwezigen gelegenheid te laten een haastig koffiemaal te gebruiken. Om half 3 wordt het debat voortgezet; de stemming is zeer geanimeerd, vooral als later op den middag de beslissing nadert. Het is onmogelijk alle sprekers te vermelden, ook daar 't verstaan soms moeilijk valt door de opgewondenheid in de zaal. *Bretel* (Graz) spreekt tegen de vivisectie en betreurt, dat de geestelijkheid niet meer meewerkt. Miss *Kate Deighton* (Stuttgart) en Miss *Anne Woodward* (Engeland), zeggen, dat waar de mannen mochten weifelen in hun besluit, de vrouwen hun den weg zullen wijzen.

Mej. *Marie Jungius* (Scheveningen), wier onlangs in besloten kring gehouden rede tegen de vivisectie in deze of de volgende aflevering van *Androcles* verschijnen zal, wijst er op, hoe wij teveel alle schuld op den vivisector laden en vergeten, dat wij zelf verantwoordelijk zijn, daar wij de, zij 't ook vermeende, resultaten der methode accepteren. Laat ons beginnen met die te weigeren; zooals nu de zaken nog staan, dwingen de leeken den vivisector om te hunnen behoefte kwaad te doen. Met nadruk vraagt zij juist voor leeken 't recht van kritiek; «daarenboven waar of wanneer laat men ooit den beklagde zelf

rechter zijn? Hartelijk en langdurig applaus begroet deze met den gloed der overtuiging uitgesproken woorden.

Mej. *S. Groshans* (Scheveningen) neemt het op voor Holland, dat daar straks bij de optelling van de landen die den strijd tegen de vivisectie strijden, geheel genegeerd werd. Ook Holland doet het zijne en zal nog meer doen, al is het klein. (Applaus). Zij leest hierbij tevens een deel van het jaarverslag van den Nederlandschen Bond tot bestrijding der vivisectie voor, waarin de president, de heer *Roorda van Eysinga*, den toestand van zaken bij ons te lande schildert.

John Baird (Edinburg) en de bekende Dr. *Berdoo* (London) spreken in 't Engelsch tegen de vivisectie, evenzoo in 't Duitsch de heer *Dinkel* (Leipzig) die doet uitkomen hoeveel meer kwaad de geleerde physioloog doet dan de ruwe voermansknecht!

De heer *Kapff* verklaart dat hij het voorstel *Förster* zal steunen, al is het kras. Tandarts dr. *Fliegl* (Zürich) spreekt over den uitslag der volksstemming in Zwitserland. Hij betreurt, dat het nog bij eene minderheid gebleven is, daar door den invloed der doktoren van de 90000 stemgerechtigden in 't kanton Zürich slechts 19000 voor geheele afschaffing, 39000 voor beperking waren. Spreker geeft echter de hoop niet op, dat een volgende maal het resultaat beter zal zijn.

Dr. *Ohlsen* (Rome) verklaart zich vóór de vivisectie; 't is waar, er wordt misbruik gemaakt, maar waar de mannen der wetenschap haar nog voor noodig verklaren, mogen wij haar niet veroordeelen. Beperking ware gewenscht. Men zoek naar wetenschappelijke bewijzen voor 't niet-noodzakelijke der vivisectie, dan zal het volk er zich tegen verzetten, niet eerder.

Dr. *Landsteiner* brengt in herinnering, hoe door weifeling en dwaze politiek op 't congres te Bern het vivisectie-vraagstuk in 't donker gehouden is, hij wekt voor zoover nog noodig is 't congres op, dit heden niet toe te laten. (Bravogeroep: leve *Landsteiner*!)

Prof. *J. Graef* uit Temesvar krijgt het woord of liever tracht het te krijgen, want de onrust is klimmende en verergert, als hij mededeelt, dat hij, uit gewetensbezwaren, niet tegen de vivisectie kan spreken.

Hij verafschuwt haar, maar zoolang hij niet weet, of middelen, als b.v. 't serum, werkelijk te verwerpen zijn, durft hij zijn votum

niet geven. Hij zou bang zijn inconsequent te worden, als hij door nood gedrongen, van zulke middelen gebruik maakte, om te trachten een dierbaar leven te redden. Hij wenscht de allerstrengste en onafgebroken contrôle (tumult en geroep van: Schluss! Unmöglich! De president beveelt stilte, waaraan voldaan wordt). Spreker betreurt het, dat hij den indruk maakt van een weifelaar te zijn, maar hij zal zich van stemming onthouden.»

Na deze rede, die m. i. meer waardeering verdiend had, dan haar op dit ongeschikte oogenblik ten deel viel, is het woord aan den heer *Klerck*, 's Gravenhage. Hij zet de moeilijke positie uiteen, waarin hij zich bevindt. Zelf tegen vivisectie, maakt hij deel uit van een bestuur, dat op dit punt nog niet tot éénsdenkendheid is gekomen; als vertegenwoordiger van het bestuur mag hij dus niet doen wat hij als persoon wél zou doen. Mocht er dus volgens vereenigingen, en niet hoofdelijk gestemd worden, dan moet hij zich van stemmen onthouden. Verder waarschuwt hij tegen verdeeldheid, die door te ver gedreven radicalisme zou kunnen ontstaan.

Nog is het woord gevoerd door eenige anderen die moeilijk te verstaan zijn, of alleen hunne verklaring van vóór of tegen te stemmen afleggen. Om 7 uur 's avonds wordt eindelijk tot stemmen overgegaan: de zaal lijkt een woelige zee, niemand is op zijn plaats gebleven, de agitatie neemt nog toe, door het debat over de vraag: hoe zal gestemd worden? Met rechts en links gaan wordt besloten: volgens personen.

De Secretaris roept de namen op van de lijst der vertegenwoordigde vereenigingen, nadat hij het voorstel *Förster* nog eens langzaam heeft voorgelezen. Op het tumult van daareven is een doodelijke stilte gevolgd, waarin het klinkende ja! gelukkig veel en veel malen meer gehoord wordt dan het neen! Naar mate het vordert, klinken de ja's triomfantelijker en de stemming eindigt met een snijdend «nein», dat als een zwervende dissonant in de lucht blijft hangen; om mij heen hoor ik zachtjes tellen, de betoovering van het spannende heeft allen bevangen, alsof met het eindbesluit ook reeds het einddoel zal bereikt zijn.

Eindelijk is de balans opgemaakt en deelt de secretaris *Szalkay*, stralend van vreugde, den uitslag mee. Aangenomen met een meerderheid van 160 stemmen! En daarop een gejuich, een gegons

en algemeene uitgelatenheid; de deftige Engelschen zijn niet te herkennen; zij vallen elkander om den hals; ik zie een lieve matrone, wie heldere tranen uit de oogen druppelen; men verdringt zich om de referenten, er is geen einde aan het handdrukken en felicitteeren. Alle vermoeyenis en spanning is geweken en als voor een triomftocht stroomt het naar buiten. Den voorgenomen «Ausflug» heeft men er aan moeten geven, maar wie denkt nog daaraan? Het ergst is het ijverig secretariaat er aan toe, dat nu eerst recht aan 't werk moet.

Dinsdag 21 Juli is om 9 uur het congres weer bijeen, helaas, lang niet voltallig. Velen zijn al afgereisd, of haasten zich niet met opkomen.

Toch is het onderwerp van den eersten referent *Keller-Jüggi* (Aaran) over 't veetransport belangrijk genoeg; spreker behandelt eerst de wijze van inlading, daarna de verzorging en de voeding. Zijn voornaamste eischen zijn: betere en doelmatige ruimte, een begeleider, die tevens zorgt, dat in 24 uren minstens éénmaal water gegeven wordt en bovenal spoedig lossen bij aankomst.

Overeenkomsten met spoorwegmaatschappijen en internationale regeling zijn de middelen om dit alles te verkrijgen; tot nu toe grenzen de toestanden, waarvan hij eenige staaltjes meedeelt, aan 't ongeloofelijke.

Dr. *Ohlsen* is het met den spreker eens en wijst op 't belang der eigenaren; wie vee of gevogelte koopt, moet als koopvoorwaarde stellen, dat hij het gekochte ontvangt op 't juiste gewicht en in volmaakten staat.

Dr. *Ulrich* (Breslau) is ook voor wettelijke regeling.

Mejuffrouw *Engel* zegt, dat bij 't transport van gevogelte in 't Zuiden gruwelen voorkomen; aan de stations is water, maar niemand wil de wagens openmaken, terwijl de dieren bij dozijnen van dorst sterven.

Graaf *Butler* zegt, dat het openmaken aan het personeel verboden is.

Het voorstel van *Keller-Jüggi* om internationale regeling aan te vragen, wordt aangenomen.

Dr. *Ohlsen* wijst er op, dat het congres geroepen is, op te komen tegen de stierengevechten in Zuid Frankrijk.

De heer *Kaeflein* (Karlsruhe) refereert over 't vogeltransport en

betreurt, dat de in 1893 te Florence voorgenomen regeling door 't Duitsch-Italiaansche Spoorwegcomité, alleen op 't papier bestaat. Hij stelt alle afgevaardigden voor er bij de spoorwegbesturen op aan te dringen, dat geen gevogelte tot vervoer wordt aangenomen, dan op bepaalde wijze in luchtige, solide en van drink- en voerderbakken voorziene kooien verpakt. Na aanwijzingen in gelijken zin van *Dünckel*, *Förster* en *Ohlsen* wordt het voorstel aangenomen.

Na eene korte pauze houdt de heer *Bormann* (Berlijn) een uitvoerig, met veel statistiek verhelderd, referaat over de noodzakelijkheid van dier-asylen in groote steden. Hij doet het voorstel, de oprichting van een asyl in elke groote stad te bewerken. Met veel bijval wordt het aangenomen, gesteund door mededeelingen van *Landsteiner*, *Ohlsen*, *Buller*, *Dünckel* en mevrouw *Hausmann* (Pest).

De heer *Kapff* houdt een pleidooi voor den zoo nuttigen egel en stelt voor, de regeering te verzoeken, dezen helper van den landbouw te beschermen. Met applaus wordt het aangenomen.

De rij der voordrachten is nu gesloten; volgt de bespreking van een schriftelijk voorstel, onderteekend door *Warnus* en vele anderen om een internationalen dierenbeschermingsbond van vele vereenigingen te vormen, wat met luide instemming begroet wordt. Prof. *Szalkay* stelt voor, landbouwvereenigingen te verzoeken aan de bescherming mee te werken. Verschillende mededeelingen, brieven en telegrammen komen in. Op voorstel van den Franschen afgevaardigde wordt Parijs als plaats van samenkomst in 1900 gekozen, nadat Londen en 1898 door den heer Colam waren voorgeslagen. Het congres wordt daarna door den voorzitter gesloten.

Moge veel van 't gesprokene tot daad worden!

S. GROSHANS.